

Paár Ádám

A másik Európa

Az idei európai parlamenti választás az euroszkeptikus pártok erősödését hozta. A médiában használt, koptatott euroszkeptikus jelző azonban elfedi az egyes pártok arculata, ideológiája közötti különbségeket. Elemzésünkben öt szempont mentén hasonlítjuk össze a jobboldali euroszkeptikus pártokat, különös figyelemmel a Jobbikra.

Az euroszkeptikus pártok három országban is az első helyen végeztek az idei európai parlamenti

választáson: Franciaországban a Nemzeti Front (25%-os eredménnyel), Nagy-Britanniában a Függetlenségi Párt (28%) és Dániában a Dán Néppárt (27%). Az Osztrák Szabadságpárt 2-ről 4-re növelte képviselőinek számát, a Holland Szabadságpárt pedig [megőrizte](#) 4 mandátumát. Ugyanakkor az olasz Északi Liga kénytelen volt búcsút inteni 4 mandátumnak (9-ről 5-re csökkent helyeinek a száma). Amire még nem volt példa: első ízben bejutott az Európai Parlamentbe két valódi neonáci párt, a görög Arany Hajnal és a német Nemzeti Demokrata Párt is, az előbbi három, az utóbbi egy képviselővel.

A legfiatalabb német párt, a 2013 februárjában megalakult Alternatíva Németországnak [programja](#) alapján leginkább egy európai [Tea Party](#)-nak tűnik: piacpárti, konzervatív-liberális pártként az uniós szintű költekezésnek és a túlbujánzó EU-bürokráciának üzen hadat. A párt kétmillió szavazót szerzett, valószínűleg többségében olyan szavazókat, akik korábban a FDP-re szavaztak, de erre vonatkozóan további kutatások szükségesek.¹

Bár a média általában egységesen az „euroszkeptikus” vagy „szélsőjobboldali” címkével látja el a főt megnevezett pártokat, miközben e pártok nagyon sokszínűek, mind nemzeti tekintetben, mind az európai integráció vagy a szakpolitikák tekintetében. Ezért kérdés, hogy

¹Az FDP 7,6%-ot veszített 2009-es eredményéhez képest (így 3,4%-a van). Az SPD erősödött: 6,5%-kal. A többi pártok kis mértékben veszítettek: a CDU 0,6%-ot, a CSU 1,9%-ot, a Zöldek 1,4%-ot. Az NDP 300 815 szavazóval 1,0%-ot szerzett.

ezek a pártok mennyire lesznek képesek együttműködni egymással az Európai Parlamentben. Eddig több próbálkozás is volt egy szélsőjobbaldali internacionálé kialakítására, de ezen kísérletek mindegyike homokra épült: túl nagyok voltak a pártok közötti érdekellentétek, s az eltérő nemzeti célok is keresztbe verték a kooperációt.

Ma sincsenek jobb helyzetben az euroszkeptikus pártok. [Nigel Farage](#) (jobbra), a brit Függetlenségi Párt elnöke kizár minden kapcsolatot [Marine Le Pen](#) (balra), a francia Nemzeti Front üdvöskéjével. Farage maradna a Szabadság és Demokrácia Európája pártcsaládban (ahol egyébként a Dán Néppárt és az olasz Északi Liga is tartózkodik). Ugyanide igyekszik az Alternatíva Németországnak is. Le Pen és a holland [Geert Wilders](#) szívesen befogadnák maguk közé a brit és a német pártot, de azok nem akarnak velük közösködni.

A Jobbik viszont Le Pen és Wilders számára szalonképtelen – az Arany Hajnallal és a

Német Nemzeti Demokrata Párttal együtt. A jobboldali euroszkeptikus tábor tehát első ránézésre legalább háromfelé oszlik el (elemzésünk későbbi részében még árnyaljuk ezt a képet).

Az alábbi elemzésben öt szempont mentén mutatjuk be a jobboldali euroszkeptikus pártok közötti törésvonalakat. Mint látjuk majd, a szempontok nem választhatóak el egymástól (pl. a demokrácia és az iszlám megítélése). Természetesen az euroszkeptikus pártok [nem csupán](#) a jobboldali pozíciót foglalhatják el. A német ortodox szociáldemokrata Balpárt, a

Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja és a görög Sziriza is előszeretettel támadják az Uniót. Ám ebben az elemzésünkben csak a jobboldalinak tekintett politikai erőket vizsgáljuk.

1. Európához való viszony: egységesülés vs. nemzetállamok Európája

Az euroszeptikus pártok két markáns táborra oszthatók: egy részük az Unió egészét elutasítja, és kiléptetné belőle országát (pl. a brit Függetlenségi Párt, a Jobbik), a többiek viszont nem utasítják el az integrációt, de kevesebb jogkört szeretnének Brüsszelre ruházni (pl. az Alternatíva Németországnak, Holland Szabadságpárt). Úgy is fogalmazhatunk Dúró József [tanulmánya alapján](#), hogy az előbbi pártok a „kemény”, utóbbiak a „puha” euroszepticismust képviselik.

Brüsszel megítélése az, amelyben a Jobbik a legközelebb áll a nyugat- és észak-európai euroszeptikus pártokhoz: mindegyikük pénzkidobásnak tartja a brüsszeli bürokráciát, az állampolgárokra nézve pedig sérelmesnek a szuverenitás csorbítását. Elvetik a föderalizmust, különösen az Európai Egyesült Államok koncepcióját. E tekintetben Farage a legvérmesebb, aki az egész EU-t feloszlata. Itt azonban már komoly törésvonal van, hiszen az EU kapcsán a Jobbiknak szembe kell néznie azzal, hogy Magyarország sok támogatást kap az EU-tól.

Bár az európai parlamenti szereplése nem indokolná, mégis, szélsőséges „európaisága” miatt meg kell említenünk az *Imperium Europa*, vagyis az [Európai Birodalom](#) nevű pártot, mely 2000 óta Máltán tevékenykedik, és Norman Lowell író alapította. Ez az egyetlen szélsőjobb oldali párt az Unióban, amelyik nemhogy visszafogná, de ellenkezőleg, diktatórikus eszközökkel támogatja az integráció elmélyítését. Ironikus, hogy éppen az Európai Unió legkisebb tagállamában működik az a párt, amelyik kontinens méretű birodalom kialakítását tűzi ki célul.

A párt felszámolná a jelenlegi európai nemzetállamokat, és a kontinens élére egy szakértői kormányt állítana. Az Európai Birodalom leplezetlenül elitista: ki is mondja, hogy az európai népek szövetségét egy „elitnek”, egy közelebről körül nem határolt „biológiai arisztokrata kisebbségnek” kell vezetnie, mely rendelkezik a „magas kultúrával”.

A párt büszke arra, hogy Málta „szent szigetén” született meg az európai birodalom gondolata. Mielőtt nevetnénk, ne feledjük el, hogy az egységes Európa

volt Hitler célja is, aki szintén birodalmi keretbe akarta foglalni Európát. Könnyen lehet, hogy a 21. században nem a nemzetállami, hanem a nemzetek feletti szélsőjobboldal fogja az igazi veszélyt jelenteni a demokráciákra. E tekintetben nem árt odafigyelni az Imperium Europa pártra. A nemzetállami szuverenitás védelmezői, akik félnak Brüsszel hatalomnövekedésétől, akár még mondhatják is a liberálisoknak: lám, ide vezethet az Európai Egyesült Államok koncepciójának a megvalósítása!

2. A demokráciához való viszony

A nyugat- és észak-európai pártok többsége nem támadja a demokráciát. Sőt, érvelésükben az EU-val szemben gyakran hivatkoznak a demokratikus értékekre, az emberi jogokra. Az Alternatíva Németországért kiáll a közvetlen demokrácia alkalmazása mellett. A fiatal skandináv, osztrák és holland vezetők a demokrácia védelmét komolyan gondolják, szembeállítva a „népet” egyrészt az „elittel”, másrészt a külső (politikai, gazdasági, katonai) hatalmakkal, érdekkörökkel.

Még az olyan „régimotorosok” is, mint [Jean-Marie Le Pen](#) és [Umberto Bossi](#), sokat „fejlődtek” az évtizedek során, és egyre finomították hangvételüket. A helyzet ma az, hogy az euroszeptikus pártok a demokráciára hivatkoznak, és az EU-t vádolják azzal, hogy diktatúrára törekszik. Valójában csak két olyan párt van e csoportban, amelyik számára a demokrácia szitokszó: ez az Arany Hajnal és a Német Nemzeti Demokrata Párt.

A demokráciára és az emberi jogokra való hivatkozás sokszor az iszlámmal szembeni „bunkósbot” szerepét tölti be. Se szeri, se száma azoknak a megnyilatkozásoknak, amelyek az iszlámot ellentétesnek tekintik a nyugati demokrácia értékeivel, a pluralizmussal és a toleranciával.

Ha nagyon egyszerűen akarnánk megkülönböztetni a nyugat- és észak-európai szélsőjobboldali pártok demokrácia-felfogását a fősodorbéli konzervatív, liberális és szociáldemokrata pártok demokrácia-felfogásától, akkor azt mondhatjuk, hogy az előbbiek számára a demokrácia eszköz, a társadalmi együttélés eszköze, és *nem önérték*. Ebbe az új szélsőjobboldali demokrácia-felfogásba belefér a tudatos vagy öntudatlan normasértők, illetve az új szélsőjobboldal által normasértőknek nyilvánított egyének és csoportok (hajléktalanok, koldusok, romák, vendégmunkások stb.) megbélyegzése, megszegyenyítése, elüldözése.

A Jobbik esetében kimutatható a demokráciával szembeni ellenséges retorika, de ez is inkább a szubkultúrában jelenik meg. Igaz, 2012-ben még Vona Gábor is úgy nyilatkozott, hogy a „Jobbik nem demokrata párt”. Azonban engedjük meg a feltételezést, hogy a Jobbik vezetője a „demokrata” címke alatt valójában a „liberális demokráciát” értette. A Jobbik vezetői úgy mutatják fel a pártjukat, mint a kisemberek valódi támogatóját két, egyformán korruptnak tartott elitcsoporttal szemben. Ahogyan a Jobbik 2014-es, *Kimondjuk. Megoldjuk* című [programja](#) hirdeti: „A Fidesz- és az MSZP- kormányoktól is meg akarjuk szabadítani hazánkat, mert ők ketten minden látszólagos ellentétük dacára egymás feltételei. Amíg van az egyik, addig van a másik is. Ha az országnak valamelyikből elege van, ha valódi változást akar, akkor mindkettőtől meg kell szabadulni.” Vagyis a Jobbik annyiban közel áll a nyugat-észak-európai pártokhoz, hogy – minden Horthy-méltató retorika ellenére – egyfajta „plebejus demokrácia-felfogás” jellemzi a Jobbikot, s szembeállítja a „romlatlan” népet a „romlott”, korrupt elitekkel.

3. Az antiszemitizmushoz és Izraelhez való viszony

Közhely, hogy a nyugat- és észak-európai szélsőjobboldali pártok elsősorban a bevándorlás-, azon belül is főleg a muszlimellenességben utaznak, és (részben ebből fakadóan is) nemcsak az antiszemitizmustól tartózkodnak, de Izrael biztonságának elkötelezett támogatói. Azonban ebben a kérdésben is szükséges az árnyalás.

A tétel igazolására leggyakrabban a Dán Néppárt és a Geert Wilders (jobbra) vezette

[Holland Szabadságpárt esetét](#) szokták felvetni, ám annyi megjegyzés ide kívánkozik, hogy egyik párt sem tipikusan szélsőjobboldali, hanem libertariánus (természetesen ez a párt programjára vonatkozik, nem a szavazók tömegére). A Bossi-féle Északi Liga társadalompolitikájában szintén liberális, piacbarát. A francia Nemzeti Frontra ellenben az utóbbi időkig nem volt jellemző az Izrael-barátság, az csak Marine Le Pen megválasztásával jelent meg a párt arculatában.

Nehéz és e helyütt nem megválaszolható kérdés, hogy az antiszemitizmustól való elhatárolódás és az Izrael-barátság érzelmi vagy inkább taktikai megfontolásra vezethető-e vissza. A probléma részben az, hogy erről a pártvezetők nem nyilatkoznak, részben pedig az, hogy a pártvezetők véleménye nem feltétlenül tükrözi vissza a mögöttük álló tömegek attitűdjét. A Dán Néppárt, a Holland Szabadságpárt, valamint az Északi Liga esetében valószínűleg elfogadhatjuk a vezetők és híveik érzelmi azonosulását és annak motiváló erejét, míg más esetekben (pl. a Nemzeti Frontnál) inkább taktikai megfontolásról lehet szó. Az iszlám ostromozása lényegesen kevesebb óvatosságot igényel, mint az antiszemita propaganda vagy a holokauszt-tagadás (amelyet az EU több országában szigorúan szankcionálnak), ráadásul valószínűleg többet is hoz a pártok konyhájára. További alapos szociológiai kutatások, attitűdvizsgálatok szükségesek ebben a témában.

Az antiszemitizmus komoly törésvonal. Ezt mutatja, hogy Nigel Farage pont azért tartja távol pártját a Nemzeti Fronttól, mert azt [antiszemita pártnak véli](#). Marine Le Pen viszont rágalmozással vádolta meg Farage-t.

Annyi biztos viszont, hogy a Jobbik nem indul jó esélyekkel e pártok szimpátiájának megnyerésére. Nem is pusztán a párt antiszemita szubkultúrája vagy a [Gyöngyösi Márton-eset](#) miatt. Hanem leginkább azért, mert a Jobbik túl meleg kapcsolatot ápol Törökországgal és az élesen Izrael-ellenes Iránnal, márpedig az utóbbival a mai szélsőjobboldali pártok minden érintkezést kizárnak.

4. Törökországhoz és az iszlámhoz való viszony

Törökország csatlakozásának megítélése a legnagyobb többszörös a jobboldali euroszeptikus pártok között. Nincsen egy párt sem ebben a csoportban, amelyik a csatlakozást támogatná.

Az Alternatíva Németországnak programja például így fogalmaz: „Európának földrajzi, kulturális és történelmi határai vannak, amelyeket nem szabad figyelmen kívül hagyni.” Majd nem is rejti véka alá, hogy Törökországra céloz. Geert Wilders, a muszlimellenes Holland Szabadságpárt vezetője pedig kijelentette: Törökország csatlakozására „sem most, sem a következő száz vagy ezer évben, egyáltalán soha” nem kerülhet sor.

Kérdés, hogy a török csatlakozás elítélése milyen mértékben alapul az objektív körülményekből (az ország mérete, a népesség nagy száma stb.) táplálkozó félelmeken, és mennyiben származik a muszlimellenes érzületből. A helyzetet még tovább bonyolítja, hogy

az Egyesült Államoknak nagyon is érdeke lenne a török EU-tagság, mert egy ekkora méretű és súlyos konfliktusokat hordozó ország beillesztése hosszú időre lebénítaná a tengerentúlról riválisnak látott EU-t.

A Jobbik e tekintetben is formabontó, hiszen a párt – miután kiléptette Magyarországot az Európai Unióból – a keleti országokkal, köztük Törökországgal alakítana ki meleg kapcsolatot. Az is előfordult, hogy a Jobbikot török szimpatizánsok biztatták a Facebookon. Egy török felhasználó például [így](#) fejezte ki Jobbik-rajongását: „Török nacionalista vagyok, és turanista. Egy török honlapon volt szó Vona Gáborról, ez nagyon tetszett nekem, mert mi is Attila leszármazottai vagyunk”.

A nyugat- és észak-európai pártok mindegyike muszlimellenes, oly mértékben, ami már a politikai realitás(érzék) határait is feszegeti. Kedvenc szokásuk, hogy minden múltbéli vagy jelenbeli összecsapásba az iszlám és a zsidó-keresztény kultúra konfliktusát magyarázzák bele.

Például az Északi Liga vagy a Dán Néppárt az 1999-es koszovói háborút azért utasították el, mert [meggyőződésük volt](#), hogy lényegében a szerb őslakosok védekeznek az egykor, a török uralom idején bevándorolt (betelepített) muszlim albánok utódai ellen, akik ki akarják szorítani őshazájukból a keresztény szerbeket. Vagyis az észak-olasz és a dán párt a jövő Európájának a sorsát vizionálta a koszovói helyzetbe, ezért a szerbekkel éreztek együtt. Hasonlóképpen viszonyulnak az izraeli-palesztin konfliktushoz is.

Ezzel párhuzamosan a legtöbb párt hangsúlyozza keresztény gyökereit, amelyet egyrészt az iszlámmal szemben játszanak ki, másrészt megpróbálhatják bezárni az értékrelativizmus kalickájába a baloldalt és a liberálisokat, akik a multikulturális modellt támogatják. Hans-Christian Strache, az Osztrák Szabadságpárt vezetője a koszovói háború kapcsán a szerbekkel való szolidaritás hangsúlyozva kijelentette, hogy „mi valamennyien keresztények vagyunk”.

A Jobbik ma a leginkább muszlimbarát szélsőjobbaldali párt, de emellett Izrael

erőteljes bírálója is. A nyugat- és észak-európai pártok, de még a dél-európaiak és közép- és kelet-európaiak is viszont muszlimellenesek, ezért a Jobbik a senki földjére kerülhet, ha túlzottan hangsúlyozza a maga keleti kapcsolatait.

5. Az észak-dél és nyugat-kelet ellentét

Az Európai Uniót keresztülmetszi egy észak-dél törésvonal, amely a fiskálisan fegyelmezett és fegyelmezetlen országok csoportját különíti el, valamint egy másik törésvonal, amely kelet-nyugat irányban húzódik. Az előbbi – nagyon sarkítva – arról szól, hogy a módosabb északiak morognak amiatt, hogy a mediterrán országcsoportot döntően az ő pénzükön kell kihúzni a válságból, az utóbbi pedig a 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott poszt-szocialista országokkal szembeni előítéletekből építkezik, ami a gyakorlatban a bevándorlás kérdésében jelenik meg. Voltaképpen mindkét törésvonal az EU-n belüli szolidaritás próbatétele. Az Igaz Finnek párt például igazságosnak ítélte meg Görögország bedőlését; a brit, német, skandináv pártok részéről a mediterrán régió ugyancsak nem számíthat támogatásra.

Az EU-n belül számos euroszeptikus párt a kelet-európai bevándorlót okolja a belső problémákért. Farage öt évre leállítaná a nagy-britanniai bevándorlást, Wilders pedig nemrég azzal borzolta a kedélyeket, hogy [honlapot indított](#), amelyen bárki bejelenthet a kelet-európai bevándorlók által elkövetett bűncselekményeket. Wilders Romániát és Bulgáriát egyszerűen korrump nemzeteknek nevezte.

A „kelet-európai”, főleg a lengyel, román és bolgár bevándorlók, valamint a kelet-európai romák mára éppúgy bűnbakok lettek, mint a muszlimok. Az előítélet nem tesz különbséget nemzetek között, a magyarok is ebbe a forgatagba tartoznak nyugati szemmel. A Jobbik, mely szereti magát a magyar érdekek képviselőjének feltüntetni, aligha fogna össze olyan pártokkal, amelyek a magyar munkavállalókat is kriminalizálják.

Konklúzió

Ahogy láttuk, kimutatható egy törésvonal a nyugat- és észak-európai pártok és a Jobbik között. Az ötből három szempont (az antiszemitizmushoz/izraelhez, Törökországhoz/izlámhoz és az észak-dél/nyugat-kelet ellentétéhez való viszony) mentén éles ellentét feszül a Jobbik és nyugat- és észak-európai „elvbarátai” között. A demokráciához való viszony tekintetében viszont kimutatható az azonosság: a Jobbik sem diktatúrára törekszik, hanem – a nyugat- és észak-európai pártokhoz hasonlóan – a

demokrácia plebejus változatát képviseli. Ezen pártok vezetői, köztük a Jobbiké, a demokráciát a homogénnek tételezett nemzeti közösség együttélésének keretként értelmezik. Ebből fakad, hogy szerintük a demokrácia célja a közösség egységének és belső rendjének biztosítása, és ehhez képest az emberi jogok általános biztosítását kevésbé tartják fontosnak. Az európai integrációhoz való viszony tekintetében a Jobbik retorikájában a „kemény” euroszeptikusokhoz áll közel, vagyis az integráció egészét elveti.

Jelenleg egyetlen nyugat- és észak-európai párt sem hajlandó szövetséget kötni a Jobbikkal és az Arany Hajnallal. Bevennék maguk közé a Függetlenségi Pártot, ám az nem hajlandó közösködni velük, akárcsak az Alternatíva Németországnak. Így viszont a pártok kevesen vannak egy közös és önálló frakció létrehozásához. Mivel a Szlovák Nemzeti Párt nem jutott be az Európai Parlamentbe, Marine Le Pen csak hét ország euroszeptikus pártját tudja egyesíteni. Csakhogy a Holland Szabadságpárt az utóbbi időben megint összeveszett a Nemzeti Fronttal, így valójában csak hat párt van Le Pen háta mögött. Nigel Farage elhatárolódik Le Pentől és Geert Wilderstől, az utóbbi kettő ma már elhatárolódik egymástól, és mindhárman a Jobbiktól.

Az Európai Parlamentben tehát egyelőre nem kell számolni azzal, hogy az euroszeptikus jobboldal közösen lép fel, inkább egy négyfejű szélsőjobboldalról beszélhetünk, amelynek Farage, Le Pen, Wilders és Vona Gábor ad arcot. Hozzájuk vehetjük még Norman Lowell máltai pártvezért is, aki egy sajátos páneurópai nacionalizmust képvisel.

	Farage	Le Pen	Wilders	Vona	Lowell
Integrációhoz való viszony	kemény euroszkeptikus	kemény euroszkeptikus	puha euroszkeptikus	kemény euroszkeptikus	európai birodalmat támogató
Izraelhez való viszony	baráti	fejlődő	baráti	elutasító	nem ismert
Amerikához való viszony	baráti	elutasító	baráti	elutasító	elutasító
Európán kívüli bevándorláshoz való viszony	elutasító	elutasító	elutasító	elutasító	elutasító
iszlámhoz való viszony	elutasító	elutasító	elutasító	baráti	elutasító
Törökországhoz való viszony	elutasító	elutasító	elutasító	baráti	elutasító
piacgazdaságoz való viszony	elfogadó	elfogadó	elfogadó	inkább elutasító	elfogadó
fajelmélethez való viszony	elutasító	elutasító (ez a pártra vonatkozik, nem a szubkultúrára)	elutasító	elutasító (ez a pártra vonatkozik, nem a szubkultúrára)	elfogadó
európai szövetségesek	Dán Néppárt, Alternatíva Németországnak, Északi Liga	Flamand Érdek, Osztrák Szabadságpárt, Szlovák Nemzeti Párt	Svéd Demokraták, Igaz Finnek, Osztrák Szabadságpárt	elvileg az Osztrák Szabadságpárt, Flamand Érdek, Svéd Demokraták, Ataka	nem ismert

